

KÖZÖSSÉGI VIZUÁLIS NAPLÓ

Privát fotók és történetek a múlttól és a jelenről

A program a **Norvég Civil Támogatási Alap** támogatásával valósul meg,
az alábbi szervezetek közreműködésével

Közösségi Kapcsolat Alapítvány
Magyar Fotóművészeti Alkotócsoporthok Országos Szövetsége
2009

A KÖZÖSSÉGI VIZUÁLIS NAPLÓ RENDSZERTERVE

A program rövid leírása

A Községi Vizuális Napló interneten megjelenő helyi fotógalériák és ezek kimeneti csatornáinak segítségével létrehozott kigyűjtések összessége.

Mára olyan mértékben elérhetővé vált az internet, ami lehetővé teszi, hogy segítségével összegyűjtsük, közzétegyük azt a sok apróbb-nagyobb tudást, ami bennünk, körülöttünk van. Ezt igazolják az egyre szaporodó közösségi alapon épülő internet oldalak. Nincs technikai akadálya annak sem, hogy létrejöjjön a Községi Vizuális Napló mint egy olyan virtuális múzeum, amelyik folyamatosan gyűjti és közzéteszi azokat a fotókat (eseményekről, tárgyokról) a hozzájuk kapcsolódó történetekkel, amik folyamatosan készülnek de készítői nem gondolják, hogy esetenként kordokumentum készült.

Terveink szerint jelen rendszerterv segítségével egyre több helyen jönnek létre majd helyi közösségi vizuális naplók, amelyek egy-egy közösség képekben és az azokhoz tartozó leírásokkal megjeleníthető múltját és jelenét mutatják be. Egy településen több ilyen napló is létrejöhet amelyek pl. egy-egy közösség életét dolgozzák fel.

Lehetőséget kell teremteni a rendszerben a létrejövő közösségi vizuális naplók összefűzésére pl. egy település vagy egy megye számára illetve arra is, hogy az összes közösségi vizuális naplóból különféle gyűjtemények létrehozására is. Ez utóbbi azt jelenti, hogy kigyűjthető lesz pl. az összes épületfotó, vagy az összes népviseletet ábrázoló kép is. Ezeket a kigyűjtéseket meta állományoknak vagy más szóval aggregált állományoknak nevezzük. A meta állományok a fotógalériák kimeneti csatornáinak segítségével állíthatók elő.

A meta állományok dinamikusan mutatják a témájuknak megfelelő állományok naprakész tartalmát és elvezetik a felhasználókat a galériákban található eredeti képekhez és azok leírásaihoz.

A Községi Vizuális Napló a hétköznapokról, a családkról, a munkáról, a szabadidőről, az emberi kapcsolatokról, a természeti környezetről és kulturális örökségről szól, úgy, ahogyan bármelyikünk látja.

A fotók elhelyezése mellett, ahogy már utaltunk rá lehetőség lesz arra is, hogy az alkotók leírassák azokat az élményeiket, tudásukat, történetüket, mely a feltöltésre szánt fotóhoz kapcsolódik. Így akár egy szoborról, házról, utcáról, településről, térségről – reményeink szerint az egész országról –, olyan személyes, privát információk birtokába juthatunk, melyet semmilyen hivatalos útikönyv, helytörténeti leírás nem tartalmaz.

Célunk az egyének és a közösségek identitásának erősítése, hiszen az egy-egy településen, városrészben élők számára külön jelentőséggel bír, ha alkotásaikat és a hozzá fűzött gondolataikat más számára is láthatóvá, olvashatóvá, kiegészíthetővé és bővíthetővé teszik. Továbbá a forrásértékű anyagok megőrzése helytörténészek, társadalomkutatók, művészettörténészek számára is hasznos, kutatható információkkal szolgálnak a jelenről, a múlttól, a környezetről, a kulturális örökségről, rólunk – a privát Magyarországról.

Az Magyar Fotóművészeti Alkotócsoporthoz Országos Szövetsége 2000-ben hirdetett ország fényképezési akciójára beérkezett 10 000 analóg fotóból válogatott gyűjtemény képezi a Községi Vizuális Napló alapgyűjteményét, azaz az első fotógaléria anyagát.

A rendszert a Községi Kapcsolat Alapítvány és a Magyar Fotóművészeti Alkotócsoporthoz Országos Szövetsége hozza létre és működteti majd.

Célcsoportok

A lehetséges felhasználókat három egymástól nem egészen elkülönülő csoportba lehet osztani. Az egyik csoportba azok tartoznak, akik a regisztráció után anyagaikat a közösségi vizuális naplókba feltöltik, a másikba azok, akik azokat megtekintik, az ott lévő képeket, adatokat, információkat érdeklődés vagy tájékozódás szempontjából továbbhasznosítják (pl. kutatás, könyv, információs anyag, közművelődés stb.). A harmadik csoport csak részben különül el az előzőtől. Ezt azok alkotják, akik saját, már meglévő adatbázisukat a különböző meta állományok szerkesztőinek figyelmébe ajánlják kapcsolódás, további felhasználás céljából.

Ezzel lehetővé válik, hogy az, ami egy helyi közösség tudatában saját magáról él, hagyományozódik tagokról tagokra, most megőrkítve bárki számára elérhető, megismerhető és bővíthető legyen.

Alapelvek

Az adatgyűjtés a közösségekben közösségi módon valósulhasson meg, a rendszert működtető szoftverek legyenek képesek az egyes települések, fotókörök, alkotócsoporthoz és egyéni alkotók oldalain (helyi közösségi vizuális naplók) a rendszerben használt adatszerkezettel rögzített fotókat és a hozzájuk tartozó leírásokat integrálni (meta állományok).

Az adatok rögzítése és tárolása ott valósuljon meg, ahol az keletkezik és naprakészen tartják. Az adatok minden olyan helyen megjelenhessenek, ahol szükséges (meta állományok, más weboldalak).

A feldolgozások során szabványos adatszerkezetet használjon a rendszer, hogy az adatok átvétele ne okozzon problémát. A rendszerben használt adatszerkezetek használatához szükséges tudás juthasson el oda, ahol még nem rendelkeznek vele.

Az előzőekből következik, hogy azokról a településekről, fotókörökből, amelyek rendelkeznek honlappal, nem kell beküldeni a központi állományba a fotókat, hanem elég a saját települési honlapra a jelen rendszertervben leírt módon elhelyezni és bejelenteni a metaállományok rendszergazdáinak, hogy létezik az állomány.

A pályázati program során létrejövő első közösségi vizuális napló, az Országfényképezés 2000 program fotóiból készült állomány ugyanolyan eleme a rendszernek, mint bármely települési vagy fotóköri közösségi vizuális napló.

Ugyanez a helyzet a meta állományok esetén is.

A meta állományok a felhasználók számára folyamatosan frissülő indexek, amelyek település-sorosan, tárgymutató alapján is kereshetők és szűrhetők és amelyek az adatokat a közösségi vizuális naplókból veszik, gyűjtik össze.

Az eddigiek alapján alapelveként kell megfogalmazzuk, hogy „bárki” tudjon közösségi vizuális naplót és aggregált állományt létrehozni.

Ennek érdekében minimalizálni kell a létrehozásukhoz szükséges szakértelmet és a költségeket.

A pályázati programban szabad szoftvereket használunk majd, így a kialakuló szoftvercsomag is szabadon felhasználható, terjeszthető és átalakítható lesz, így azokat bárki ingyen használhatja majd. A szoftverek kiválogatása során gondot fordítunk arra, hogy az alkalmasak közül a legegyszerűbben használhatóakat építsük be a rendszerbe.

A Közösségi Vizuális Napló nem kereskedelmi céllal jön létre és a legmesszebbmenőkig tekintettel lesz a szerzői jogokra.

A rendszer általános felépítése

A továbbiakban Közösségi Vizuális Naplónak nevezzük (nagy kezdőbetűvel) a különféle közösségek és egyének által készített közösségi vizuális naplók (kis kezdőbetűvel egy konkrét közösségi vizuális napló) és az azokból létrehozott meta állományok összességét.

A közösségi vizuális naplók

Létrehozzuk az első közösségi vizuális naplót az „Országfényképezés 2000” válogatott, elektronikusan feldolgozott fotóiból.

Jelen rendszerterv alapján és az ebben tárgyalt nyilvánosság segítségével arra biztatjuk az egyes közösségeket, hogy hozzák létre saját közösségi vizuális naplójukat.

Szükség esetén létrehozunk egy olyan állományt, ahova azok küldhetik be a fotóikat az azokhoz tartozó adatokkal, akik nem tudnak csatlakozni egy már létező közösségi vizuális naplóhoz és nem is tudnak létrehozni maguknak.

Meta állományok

Létrehozzuk az összes létrejövő közösségi vizuális napló kimenő csatornájára épülő első metaállományt.

Jelen rendszerterv alapján elősegítjük, hogy más szervezetek, intézmények, weblapok működtetői hozzanak létre meta állományokat.

A működtető szervezetek és testületek

A Közösségi Vizuális Naplót két szervezet a Közösségi Kapcsolat Alapítvány és a Magyar Fotóművészeti Alkotócsoportok Országos Szövetsége fejleszteti és működteti.

A Magyar Fotóművészeti Alkotócsoportok Országos Szövetsége feladatai:

- biztosítja a rendszer tartalmi felügyeletét, fejlesztését;
- kapcsolatokat szervez más szervezetekkel, intézményekkel;
- működési területén feltárja a lehetséges felhasználókat;
- biztosítja, hogy tartalmi kérdésekben a felhasználók és az érdeklődők választ kapjanak kérdéseikre.

A Közösségi Kapcsolat Alapítvány feladatai:

- biztosítja a rendszer technikai felügyeletét, fejlesztését;
- kapcsolatokat szervez más szervezetekkel, intézményekkel;

- működési területén feltárja a lehetséges felhasználókat;
- biztosítja, hogy technikai kérdésekben a felhasználók és az érdeklődők választ kapjanak kérdéseikre.

Közös feladatok:

- elősegíteni a rendszer terjesztését;
- működési területén rendezvényeken, összejöveteleken a lehetőségekhez mérten ismerteti a rendszert;
- szükség szerint oktatják a leendő felhasználókat.

Szerepek

Látogató – nézheti a képeket és megjegyzéseket fűzhet azokhoz ami lehet kritika, az egyes képek magyarázata és a kép témájának szöveges kiegészítése is.

Szerző – képeket helyezhet el a közösségi vizuális naplókban, a regisztrációját a rendszergazda végzi.

Szerkesztő

- közösségi vizuális napló: ügyel a nyelvhelyességre, segít a képek kiválasztásában
- meta állomány: tartalmi szempontból felügyeli az állományt, eldönti, hogy mely közösségi vizuális naplóból vesz át adatokat

Moderátor

- közösségi vizuális napló: engedélyezi a felhasználói megjegyzéseket, figyeli a beérkezett képeket és intézkedik ha oda nem illő tartalmakkal találkozunk
- meta állomány: figyeli az állományba érkező adatfolyamokat és intézkedik ha oda nem illő tartalommal találkozunk

Rendszergazda – biztosítja a rendszer folyamatos működését, a felmerült hibákat javítja vagy ha az nem lehetséges megrendeli a javítást valamint regisztrálja a felhasználókat.

A rendszer megengedi, hogy az egyes vizuális naplók tetszőleges eljárással készüljenek, mindössze az adatszerkezet és a kimenő csatorna megkötésére van szükség ahhoz, hogy az elkészült vizuális naplók összes adata a látható és szűrhető legyen (aggregációk).

Ezért a továbbiakban tisztázzuk az együttműködéshez szükséges adatszerkezetet, a kimenő csatorna szerkezetét valamint leírjuk a munka során kiválasztott az alapelveknek megfelelő szoftvereket amelyekkel a vizuális naplók és az aggregációk létrehozhatók.

Regisztráció

A regisztrációs eljárások örök problémája, hogy egyrészt a regisztráltak hamis adatokat közölhetnek és ezeket csak a szélsőséges esetekben lehet géppel kiszűrni kicsit több hamis regisztráció szűrhető ki moderátorok alkalmazásával, de mindezek együtt sem biztosítják a rendszer biztonságát. A másik probléma, hogy a felhasználók a névtelenség, pontosabban az arctalanság leple alatt oda nem való adatokkal tömnek tele a rendszert.

A látogatóknak nem szükséges regisztráció de megjegyzéseik megjelenését a szerkesztőknek engedélyezni kell.

A szerzőket a rendszergazda regisztrálja, ezzel lehetőséget teremt számukra, hogy képeket helyezzenek el a közösségi vizuális naplóban.

A szerkesztőket és a moderátorokat is a rendszergazda regisztrálja.

Adatszerkezet

Elvek

Szoftverfüggetlenség – általában nehezen betartható elv, ami azt jelenti, hogy az adatok egy másik szoftver használata esetén is ugyanúgy jelennek meg. Az esetek nagy részében az a mai gyakorlat hogy az adatok valamilyen konverzióval vihetők át másik szoftverrendszerbe. A fotók és az azokhoz szorosan hozzátartozó adatok (részletesen ld. később) mi szeretnénk ezt az elvet maradéktalanul követni.

Az adatok „maradjanak minél közelebb a keletkezési, gondozási helyükhöz” és legyenek megjeleníthetők mindenhol, ahol szükséges – ezt az elvet már a rendszer általános felépítése is tükrözi, hiszen az egyes közösségi vizuális naplókban az alkotók tarthatják karban képeiket és az azokhoz tartozó adatokat, valamint a közösség tagjai gazdagíthatják véleményeikkel, kiegészítéseikkel a tulajdonképpen róluk szóló képeket.

Szerzői jogok védelme – ez az elv úgy valósítható meg a legegyszerűbben ha a fotókat képernyőminőségben rögzítjük a rendszerben

Kapcsolódás nagyobb rendszerekhez

Szeretnénk ha a Közöségi Vizuális Napló különböző elemei megjelennének különböző linkgyűjteményekben és, hogy jó helyezéseket érjenek el a különböző keresők találati listáiban.

Ennek érdekében felvesszük a kapcsolatot az említett rendszerek fenntartóival ill. különös gondot fordítunk a keresőoptimalizálásra.

Példaként felsorolunk néhányat az említettek közül: Nemzeti Digitális Adattár, Startlap, www.europeana.eu

Kapcsolódás hasonló rendszerekhez

A kapcsolódás formája és mértéke nem csak rajtunk múlik, a mi oldalunkról a szabványos kimenetek biztosíthatják a kapcsolódás lehetőségét. Célunk, hogy legalább a linkcserék szintjén kapcsolódjunk a különféle gyűjteményekhez.

Példaként néhány gyűjtemény:

Magyarország templomai <http://www.magyartemplomok.hu/>

Víztoronyok www.viztorony.hu

fotomemoria.eu

Magyar Digitális Képkönyvtár – www.kepkonyvtar.hu

A megvizsgált szabványok, ajánlások

Dublin Core (Magyar Szabvány)

Dublin Core eredeti

EXIF (Exchangeable Image File Format)

http://en.wikipedia.org/wiki/Exchangeable_image_file_format, www.exif.org

IPTC IPTC core (International Press Telecommunications Council)

RSS: ma a hírcserére általánosan használt adatszerkezet

PhedRss: a fotóalbumok tartalmának és annak változásainak megosztására létrehozott adatszerkezet
([Syndicated Photography Feeds RSS Module](http://www.pheed.com/pheed/)) <http://www.pheed.com/pheed/>

Adattípusok és azok adatformái

Képek

Az alapelveket követve a lehetséges képformátumok közül a JPG mellett döntöttünk.

A jpeg formátum lehetővé teszi, hogy a kép leírása és a legfontosabb adatai a képfájlban legyenek. Erre szolgálnak az EXIF (Exchangeable Image File Format) és az IPTC (International Press Telecommunications Council) mezők. Az előbbi a gép beállításait rögzíti, az utóbbi pedig a kép leírását tartalmazza a képfájlban. Nyilvánvaló, hogy ez utóbbit nekünk kell megadni az eredetikhöz egy szoftver segítségével mert a kamerák erre nem adnak lehetőséget. Az egyik legismertebb szabadon felhasználható képnéző szoftver az IrfanView lehetőséget ad az IPTC adatok megadására egy-egy kép és képcsoportok esetén is.

Az IPTC adatmezők kitalálását nem helyettesíti az eredetiek képrendező szoftverrel való feldolgozása. Ezek a szoftverek ugyan általában képesek feldolgozni a .jpg fájlokban tárolt adatokat, de azok hiányában és amellett is saját adatformát használják. Ennek addig semmilyen következménye nincs, ameddig a képeket azzal a szoftverrel kezeljük. Viszont ha át szeretnénk térni egy másik szoftverre vagy fotókat szeretnénk átadni egy másik rendszer számára akkor ez nehézségekbe ütközhet. A szoftverfüggetlenséget esetünkben az IPTC adatok megadása biztosíthatja.

Az általunk használt IPTC mezők tartalmi leírása

Copyright: a kép szerzőjének neve

Caption: a kép leírása

Caption writer: a kép leírásának szerzője

Special instruction: a kép szerzőjének elérhetősége

Keywords: tárgyszavak, pontosabban tárgykifejezések mert egy tárgyszó több szóból is állhat és tetszőleges számú tárgyszó adható meg

Object name: a kép témájának megnevezése

Date created: a kép keletkezésének időpontja

City: a település neve, ahol a fotó készült

Sublocation: a településrész, ahol a fotó készült

Province-state: a megye megnevezése

Country: az ország megnevezése

Original transmission reference: a kép egyedi azonosítója

Filmek

Gondolnunk kell arra is, hogy a későbbiekben a felhasználók filmeket is szeretnének közzétenni a vizuális közösségi naplókban. Bár a pályázati programnak nem tárgya a videofelvételek kezelése olyan kezelőszoftvert választottunk, amely lehetővé teszi ezek kezelését is.

Szerzők adatai

A szerzőkről a nevük mellett a legfontosabb adat az elérhetőségük hiszen ha valaki bármilyen módon szeretne használni fotót akkor erre a szerzőtől kell engedélyt kérnie és a szerzőtől kell használható másolatot kérnie, hiszen rendszerünkben képernyőn élvezhető minőségben rögzítjük azokat. Ezért a szerző elérhetőségét az IPTC adatok között rögzítjük így az a letöltött képek esetén is rendelkezésére áll annak aki kapcsolatba szeretne kerülni a szerzővel.

Szerzők leírásai

A felvételekhez kapcsolódó élményeiket a keletkezés körülményeiről ill. a kép tárgyáról az IPTC adatok között kapnak helyet.

Látogatók véleményei, megjegyzései

Olyan szoftvert választottunk a képek kezelésére, amelyik lehetővé teszi, hogy a felhasználók megjegyzéseket fűzzenek az egyes képekhez. Ehhez nem szükséges regisztráció de a megjegyzés csak a moderátor jóváhagyása után lesz látható a többi felhasználó számára.

Az adatcserére használt adatformátum

Az adatcsere azt jelenti, hogy az egyes közösségi vizuális naplók valamilyen csatornán keresztül folyamatosan adatokat adhatnak a meta állományoknak. Ennek legegyszerűbb és mára nagyon elterjedt módja az RSS. Ezt az adatszerkezetet azonban nem kifejezetten fotókra találták ki, ezért ennek egy bővített változatát használjuk.

Az alábbiakban az egész képállományt magában foglaló csatorna szerkezetét ismertetjük, ahogy a kiválasztott galériaszoftverrel (ZenPhoto) generáljuk:

```
<rss version="2.0" xmlns:dc="http://purl.org/dc/elements/1.1/">
<channel>
<title>a galéria neve</title>
<link>a galéria URL-je</link>
<atom:link href="az RSS URL-je" rel="self" type="application/rss+xml" />
<description>a galéria leírása</description>
<language>a galéria nyelve</language>
<pubDate>a létrehozás dátuma</pubDate>
<lastBuildDate>az utolsó változtatás dátuma</lastBuildDate>
<docs>http://blogs.law.harvard.edu/tech/rss</docs>
<generator>a létrehozó szoftver neve</generator>
<managingEditor>a szerkesztő neve</managingEditor>
<webMaster>a web mester e-mailcíme</webMaster>
<item>
<title>a kép címe</title>
<author>a kép szerzője</author>
<link>a kép URL-je</link>
<description>a kép leírása</description>
<category>kategória</category>
<guid>a kép URL-je</guid>
<pubDate> a galériába kerülés dátuma</pubDate>
<dc:creator>a fotó szerzője</dc:creator>
<dc:created>a fotó keletkezésének dátuma</dc:created>
<dc:coverage>a település ahol a fotó készült</dc:coverage>
<dc:subject> tárgy kifejezések vesszővel elválasztva </dc:subject>
</item>
```

A fotókat leíró elemeket a „hagyományos” RSS és a Pheed RSS kiegészítéseiből állítottuk össze. A látványos redundancia oka, hogy a tesztek során a különböző RSS olvasók, a web böngészők és az aggregátorok nem egyformán kezelik még ezeket az adatcsomagokat. Olyan adatcsomag kialakítására törekedtünk, amellyel minden RSS olvasóval megjelennek a legfontosabb leírók.

Természetesen az olvasó szoftverek sem egyformák. Tanulságos egy „szabvány” RSS-t megnézni az IE 8-cal és a Firefox 3.0.11-gyel, meglepő különbségeket fogunk tapasztalni.

Egyéb dokumentumok

Hírek

Keletkezésük sorrendjében a programmal kapcsolatos legfontosabb hírek, események leírása.

Szakmai anyagok

Tematikus rendbe szedve a programhoz való csatlakozáshoz szükséges ismeretek valamint fotózási, feldolgozási ismeretek.

Többnyelvűség

A közösségi vizuális naplókban

A kiválasztott galériaszoftver (ZenPhoto) képes az egyes fotók leírásait több nyelvi változatban is ábrázolni. Ennek szerkezete azonban nem illeszkedik az aggregált állományok előállításához. Ezért a többnyelvűségre a későbbiekben más megoldást kell keresni.

Az aggregált állományokban

Az aggregátor szoftverek között nem találtunk olyant, amelyik az adatokat több nyelven is képes ábrázolni.

Mindkét esetre található olyan adatmodell, amely képes a többnyelvű adatábrázolásra de ennek megvalósítása túlmutat a pályázati programunkon, erre ebben a pályázati programban nem vállalkoztunk.

Megjelenítés térképen

A kiválasztott galériaszoftver (ZenPhoto) kezeli az EXIF adatsomagnak azt a részét is, amelyik a felvétel helyszínének GPS koordinátáit tartalmazza. Rendelkezik továbbá olyan kiegészítővel, amelyik képes együttműködni a Google térképekkel. Ennek megfelelően a felhasználókon múlik, hogy élnek-e ezzel a lehetőséggel.

Képek feldolgozása

A feldolgozáshoz használt illetve javasolt szoftverek:

A feldolgozószoftver kiválasztása során megvizsgált szoftverek.

- Irfanview
- Acdsee (nem szabadon felhasználható)
- Exifer
- Itag
- Crossiptc (iptc adatkonverter, nem szabadon felhasználható)

A megvizsgált szoftverek közül messze az Acdsee tud a legtöbbet de nem szabadon felhasználható ezért mi a munka során az IrfanView-t használtuk. A követelményeknek – az IPTC összes mezőinek kezelése, és leghessen vele kötegelte feldolgozást végezni – maradéktalanul megfelel.

Az Exifer és az Itag nem jelenít meg minden IPTC mezőt.

A Crossiptc egy nagyon hasznos konverter. A jpg fileban két helyen is megtalálhatók az IPTC mezők tartalmai. Ha ezek egyike megsérül ezt ez a szoftver képes helyreállítani (nem szabadon felhasználható).

Az Országfényképezés 2000 program felvételeinek feldolgozása

Szkennelés

A szerzők jogait védve csak képernyőn élvezhető minőségben szkenneltünk, ami nem teszi lehetővé a kép újra előállítását.

IPTC adatok feltöltése

Ehhez a művelethez az IrfanView szoftvert használtuk.

Kötegelte módon töltöttük fel a megyeneveket ehhez az AcdSee szoftver demó változatával települési könyvtárakba rendeztük a képállományt.

Feltöltés a szerverre

A tesztüzem során kiderült, hogy a képek feltöltése a rendelkezésünkre álló sávszélesség mellett nagyon hosszú időt vesz igénybe és az is előfordulhat, hogy nagy hibaszázalékkal sikerül majd.

Ezért az internetszolgáltatónkkal konzultálva úgy döntöttünk, hogy megyénként tömörítve töltjük fel az adatokat, amit a szolgáltató a szerveren kicsomagol.

A szerveren települési könyvtárakba rendezve helyezkednek majd el a fotók.

A képek közzététele

Képgalériák az internetes közzétételhez

A közzétételre három lehetőség van.

1. Valamely szolgáltató által biztosított webképtár

A legnépszerűbbek közül a Flickr részben kezeli az IPTC adatokat, a tárgyszavakat is átveszi, szemben a Picasaweb-bel.

Ez a legegyszerűbb és leggyorsabban, szinte szakértelem nélkül költségmentesen kivitelezhető megoldás.

2. Galéria szoftver használata

Sok ilyen létezik, és sokan állítják, hogy kezelik az IPTC mezőket is. Jelenleg többel is kísérletezünk, hogy ajánlhassunk majd a program honlapján.

Ez már egy bonyolultabb lehetőség és költséggel is járhat, mert egy szerveren kell futtatni és az ingyenes web-szerverekkel vannak rossz tapasztalatok is.

3. Saját szoftvert készíteni vagy készíttetni

Ezt a lehetőséget csak akkor használtuk volna ha az előző kettő alkalmazása lehetetlenné vált volna mert hosszadalmas és költséges, valamint kiszolgáltatottakká tehetjük magunkat a szoftver programozóinak.

A közzététel során van még egy fontos szempont, hogy az adatainkat mások is átvehessék, integrálhassák saját rendszerükbe. Ennek legegyszerűbb szabványos módja az RSS csatornák illetve azok valamely kibővített változatának használata. Az 1. és a 2. pontban említett közzétételi eszközök többségében használhatunk RSS-t, azzal a kiegészítéssel, hogy az 1-es pontban említett eszközöknél az RSS csatorna szerkezetét nem áll módunkban megváltoztatni.

A tervezéshez szükséges vizsgálatok során kiderült, hogy a szolgáltatók galériái nem felelnek meg a követelményeinknek mert nem olvassák be a teljes IPTC adatsomagot ezért csak korlátozott keresésekre használhatók.

Ezért megvizsgáltuk azokat a ma használatos szabadon felhasználható galéria szoftvereket amelyek önállóan is használhatók és beilleszthetők tartalomkezelő rendszerekbe:

Coppermine

Gallery2 (a márciusban megjelent 3-as verzió teszt példányát)

Olyan galériaszoftvert kerestünk, amelyik a az IPTC adatokat beolvassa az SQL táblákba ezáltal lehetővé válik, hogy az azokban található adatokra keresni lehet majd. Ennek a feltételnek egyedül a ZenPhoto felelt meg.

A tartalomkezelő rendszerbe való beilleszthetőség azért elengedhetetlen, mert a képeken kívül vannak olyan adatok (ld. adattípusok), amelyek a galériában nem ábrázolhatók.

A ZenPhoto rendelkezik egy egyszerű beépített tartalomkezelővel (ZenPage) és beépíthető a WordPress tartalomkezelő rendszerbe.

Képek elhelyezése a Közösségi Vizuális Naplóban

Az előző pontban leírtak alapján a képek közzétételére a ZenPhoto galériaszoftvert használjuk, mert néhány módosítással átalakítható úgy, hogy maradéktalanul megfeleljen az alapelveinknek.

A nem közvetlenül a fotókhoz tartozó adatok közzétételére a ZenPage tartalomkezelő kiegészítést használjuk, ami része a ZenPhoto csomagnak.

A szükséges változtatásokat az 1.2.5-ös csomagon végezzük el.

A változtatások következménye, hogy a későbbi verziók nem frissíthetők automatikusan. Ezért ha a későbbi változatokban hibajavítás jelenik meg, akkor az 1.2.5-ös verziószámún alkalmazott változtatásokat átvezetjük és ugyanazt tesszük ha jelentős, számunkra fontos új lehetőségek jelennek meg az új verziókban.

A program honlapja: www.zenphoto.org.

Az általunk végrehajtott változtatásokat a www.kvn.hu honlapon tesszük közzé.

Aggregált állományok

Az aggregált állományok kialakításához és kezeléséhez a WordPress tartalomkezelő rendszert használjuk mert ez a legegyszerűbb szabadon felhasználható tartalomkezelő alkalmazás, amely megfelel az alapelvekben leírt követelményeknek.

Ez a tartalomkezelő rendelkezik olyan kiegészítéssel, amely képes az egyes közösségi vizuális naplók módosított RSS csatornáit fogadni és a számunkra fontos négy szempont (szerző, település, tárgyszavak, a felvétel időpontja) szerint kereshetővé tenni.

A kiegészítő megtalálható:

<http://wordpress.org/extend/plugins/parteibuch-aggregator/>

Az általunk végrehajtott változtatásokat a www.kvn.hu honlapon tesszük közzé.

Megjegyzés

A rendszer szerkezete lehetővé teszi, hogy ha szükséges minimális adatkonverzióval más szoftverekre térjünk át.

Szabályzatok, nyilatkozatok

Az alábbiakban csak felsoroljuk azokat a dokumentumokat, amelyeket a rendszer nyilvános használatba vételéig el kell készíteni.

A rendszer alapdokumentuma. Milyen célt szolgál, kik számára készült, kik készítették.

Jogi kérdések
 Felhasználási feltételek
 A metaállományhoz való csatlakozás feltételei
 Adatkezelési nyilatkozat
 Médiaajánlat

Nyilvánosság

A program nyilvánosságának egyik feladata a lehetséges felhasználók megkeresése, értesítése, visszajelzések közvetítése.

A másik, hogy minél többekkel megértesse a program céljait, magát a programot és ezáltal segítsen abban, hogy egyre többen köteleződjenek el a kisebbségi megkülönböztetés ellen.

A program nyilvánosságának az alábbi kérdésekre kell konkrét válaszokat adni.

- kiknek,
- milyen üzeneteket,
- milyen céllal,
- milyen csatornákon,
- mikor szeretnénk eljuttatni,
- mikről,
- milyen csatornákon szeretnénk visszajelzéseket kapni?

Üzenetek megfogalmazása

- a tervezett rendszerről azoknak akik támogathatják
- az elkészült rendszerről a lehetséges felhasználóknak

A célcsoportok pontos megjelölése

Az üzeneteket a célcsoportok számára hatékonyan közvetíteni képes médiumok azonosítása

Visszajelzések közvetítése és kezelése.

A felhasználók visszajelzéseit egy a rendszerben létrehozott moderált fórummal lehet a leghatékonyabban megvalósítani, mert a fórumok alkalmasak arra, hogy a felhasználók megosszák tapasztalataikat és segítsék egymást. Ez azért is fontos, mert a rendszer nem köti meg a szoftverválasztást, mindössze az adatstruktúra és a kommunikációhoz szükséges adatok azonoságát kívánja meg. Tehát előfordulhat, hogy egyes felhasználók olyan szoftvereket használnak, amelyeket a rendszer készítői nem ismernek viszont a többi felhasználótól segítséget kaphatnak.

Megjegyzés:

A rendszerterv egyes részei változhatnak, hiszen maga a rendszer sem lehet állandó részben azért mert folyamatosan újabb igényeknek kell megfelelnie majd, másrészt a digitális technológia változása is szükségessé tehet változtatásokat.

Az egyes változásokat a hibajavítások végéig illetve a program nyilvánosságra hozásáig egyszerűen átvezetjük, azt követően pedig folyamatosan változásjegyzéket adunk ki az újabb verziókhöz.

A program nyilvánosságra hozása után a rendszertervet és annak változatait a rendszer honlapján közzétesszük.

HOGYAN CSATLAKOZHAT?

A Közösségi Vizuális Napló (www.kvn.hu) közösségek számára készült, ezért célunk, hogy közösségek használják a közösség életének folyamatos dokumentálására.

A létrehozáshoz szabadon felhasználható szoftvereket ajánlunk, ezért szoftverre nem kell költeni. A szoftverek válogatásánál arra is ügyeltünk, hogy a lehető legegyszerűbben használható, a célnak már megfelelőket használjuk.

Készítettünk egy mintaállományt, amit a <http://orszagfenykepezes2000.kvn.hu/> webcímen talál. Ezt az állományt csak a szoftverek alap szolgáltatásainak felhasználásával készítettük.

Szeretnénk minden érdeklődővel felvenni a kapcsolatot, ezért kérjük, hogy töltsse ki a melléklet adatlapot és küldje el nekünk a hj@kka.hu e-mailcímrre, vagy postán a Közösségi Kapcsolat Alapítvány 1011 Bp. Corvin tér 8 címre.

Ezután egyik munkatársunk felveszi Önökkel a kapcsolatot, hogy megbeszéljük miben segíthetünk Önöknek, hogy mihamarabb legyen a közösségüknek vizuális naplója.

FOTÓS MÚLTKUTATÁS LAKÓTELEPEKEN

(Módszertani tanulmány – részlet)

Kincses Károly fotómuzeológus

A teljes dolgozat a PC Lemezüjság 31. számában jelent meg 1992-ben és megtalálható a www.kka.hu internetcímen.) – A szerk.

A fényképezés története és az utolsó másfél évszázad története, művelődéstörténete nagyjából azonos időszakot jelöl, sok helyen oly mértékben összekapcsolódva, hogy nehéz eldönteni, a valóságos eseményt dokumentálja-e a fotó, vagy a fotó révén építkezik múlttudatunk.

Ma már az a megállapítás sem újdonság, hogy az eddig mesterségesen egybemosott két fogalom: „nagy történelem” és „szubjektív történelem” – két, viszonylag jól elkülöníthető fogalompár, melyek bár ugyanarról az időszakról szólnak, de nem törvényszerűen ugyanazt mondják. „Nagy történelmen” a hivatalosan deklarált, tanított, a tömegkommunikációban megjelenő történelem-szemléletet értem, míg az általam „szubjektív történelemnek” nevezett diszciplína az egyének, kisközösségek emlékeiből, életük lenyomatáiból, tárgyasulásaiból összeálló egész. A történelem (a szubjektív történelem ismeretrendszere nélkül) legfeljebb csak gyermekkorban tanítható meg olyanoknak, akik nem rendelkeznek megélt vagy a család, szűkebb környezet által hagyományozott tudáselemekkel.

De mit ér az a tudomány, mely a nyilvánvaló ellentmondásokból eredő konfliktusok nélkül, minden korosztálynak egyformán nem tanítható? Hogy mennyire élő probléma még most is, azt jól példázza az ún. történettudomány és a szépirodalom határmezsgyéjére lökött ún. memoár-irodalom, szociográfia, egyéb viszonya.

A történelem, amit egy adott rendszer felvállal, tanít, az mindig pártos, egyoldalú, a mindenkori hatalom céljainak megfelelő, azaz csak „relative objektív”. A szubjektív történelem e tekintetben sokkal kevésbé szelektív, választásait egészen más elvek szabályozzák. A lehetséges választások közül a legoptimálisabb a kétféle történelemkép integrálása lenne, azaz közelíteni hivatalosan, a tudomány és a napi gyakorlat szintjén is a deklarált és az emberek tudatában lévő megélt, hallott ismereteket.

A szubjektív történelem egyik legfontosabb hordozója, dokumentuma pedig a családi (privát) fotó.

...

Ezek a családi fotográfiák alulról, a résztvevők szemével mutatják meg a történelmet, annak olyan pillanatait is megőrizve, melyek az események döntő alakulásába ugyan nem szóltak bele, de az akkor éltek számára létfontosságúnak bizonyultak. Miként érintette a mindennapok embereit a történelmi események hétköznapija, nagyrészt erről kaphatunk ismereteket a szakértő szemmel vizsgált családi fotókból. Ebből a szempontból vizsgálva a dolgokat, tulajdonképpen egyre megy, hogy az egyén benne volt-e az eseményekben alakítólag vagy kívül maradt rajtuk.

A fényképekben tükröződő történelem-képet meglehetősen direkten, egyoldalúan, csak meghatározott ideák alátámasztására használják az ezzel megbízott szakemberek (nálunk).

A fotós művelődéstörténet fogalmáról:

Meggyőződésem szerint a fotó számtalan jelentésréteggel bír. Ezek egy része a születés pillanatában kerül bele, másik részét fényképi utóélete során szedi fel, nem elválaszthatóan a történelmi fordulóktól, eseményektől.

Minden képnek van egy ún. alapjelentése, mely a készítés során, a fényképész és a lefényképezésre kerülő téma egymásra hatása révén származik át a képbe. Ezt az alapjelentését egyszer és mindenkorra megőrzi a kép, de kódolni csak az tudja, aki jelen volt a születése pillanatában, vagy arról direkt információkkal rendelkezik. Bizonyos képi elemekből, jelekből erre következtethetünk is, sok mindent meg is fejthetünk belőle, de teljességre, igazmondásra csak a készítésnél jelenvoltakkal együtt törekedhetünk.

Az elkészült fénykép ezután – gyakran függetlenül az alapjelentéstől – az idők során számtalan pótlólagos jelentésréteget vehet föl, melyek gyakorta fontosabbá válhatnak, mint az eredeti volt. Ezzel a jelentésbővüléssel a múltó ember, a változó ember, az alakuló történelemszemlélet, a divat, az ideológia és egyéb más láthatja el a képeket.

...

Ezek a jelentésrétegek látens módon vannak jelen a képekben, így lehetséges az, hogy ki-ki annyit használnál csak fel belőle amit tud, vagy amit céljai eléréséhez szükségesnek tart. (Ez az egyik oka, hogy korunk egyik leghatékonyabb manipulációs eszköze a „fotódokumentum”!)

...

De! Ha a kezünkbe kerül egy családi fotó, amin egy idős asszony látható, s semmit sem tudunk róla, feltehetőleg érdektelenként kezeljük, eldobjuk. Ám, ha tudjuk, hogy mikor készült, már valamivel többet ér, mert egy időszak jellemzésére mikrokörnyezete analizálásával felhasználható. ha azt is tudjuk, hogy melyik faluban, megint tágulhat a jelentéskör, mert néprajzi, helytörténeti és egyéb szempontok is jelentkezhetnek. S ha azt is tudjuk, mi a neve... S így folytathatnám. Minden információ, mely a képről szól, egy új körét nyitja meg a vele kapcsolatos gondolatoknak.

Hagyományozódhat-e a fotó alapjelentése?

Azt talán sikerült az eddigiekkel bizonyítanom, hogy minden fénykép az elsődleges tulajdonosok kezében bírhat csak azzal az ismeretkörrel, melyet én a fotó alapjelentéseként aposztrofálok. Egy múlt századi fotó a családtörténet leggyakrabban szájhagyomány útján hagyományozódó ismeretei révén őrzi még információi jelentős részét. De korunkban a családi (privát) fotók részleges funkcióváltáson mennek keresztül, méghozzá egyre gyorsuló ütemben. A szülők, nagyszülők halálával, a fiatalok elköltözésével a képek elvesztik értéküket, éppen mert nem hagyományozódhatnak a korábbi módon a hozzájuk kapcsolódó ismeretek, történetek. Mondanom sem kell, ez párhuzamosan zajlik a családi kohézió gyengülésével, az ún. nagycsaládok széthullásával. Tény, a családokban értéküket veszítik a régi képek, s csak lassan alakul egy gyűjtő-, kutató réteg, csoport, mely új szempontok érvényesítésével legitimálja a családi fényképalbumokat, képgyűjteményeket, bevonva őket a műkereskedelem, a fotótörténet, szociológia, a szemantika, művelődés- és helytörténet stb. körébe. Ez felveti annak kérdését, hogy ha a kép másodlagos tulajdonos birtokába kerül (múzeum, gyűjtő, egyéb közintézmény...), akkor a tárgyon kívül minek jut még birtokába az új tulajdonos? Biztosra vehetjük, hogy a kép „alapszókincsének” jelentős részét, valamint azon járulékos jelentések egy részét, mihez a kép az első tulajdonos révén jutott, azt elveszi, vagy csak töredékesen adja tovább. Megmaradhat mindennek valamelyes töredéke, valamint az ún. „objektívalódott rétegei”, azaz néprajzi, történeti, építészeti, művészeti, fotótörténeti stb. tartalma, amennyiben továbbra is az eddig gyakorlattá vált módon gyűjtjük a képet, megfosztva adataitól. A múzeumok, galériák, egyéb kutatóhelyek is érzik, hogy a kép önmagában nem teljes értékű dokumentum, s kizárólag jelentésrétegei egyike-másika megfejtése után válik bizonyos szempontból értékelhetővé. Ezért fizetett kutatókat tart, kik megpróbálják dekódolni, agnoszkálni, s egy megfejtett jelentésrétege alapján besorolni a gyűjtemény valamelyik tematikus egységébe. Egészében tehát az a helyzet, hogy ma – bár gyűjtenek intézmények, magánszemélyek fotókat, azokat meglehetősen esetlegesen, koncepció nélkül, s ami a legfontosabb, kísérő információk nélkül. Ezek a fényképek egyszer és mindenkorra elvesztenek jelentésrétegeikből jó néhányat, visszafordíthatatlanul szegényednek.

Elképzelésem alapja éppen ennek a helyzetnek a megszüntetése, azaz: a fotótörténeti kutatásokat az elsődleges tulajdonosoknál és a lehetőség szerinti legtöbb kiegészítő adat, információ megszerzésével kell kezdeni.

...

Igazolható-e, hogy egy 3–4 generáció óta helyben lakó család a helyi társadalmi nyilvánosság fejlettsége következtében saját sorsába integrálhatta települése sorsát, történelmét is?

Mindezek a kérdések, melyek azóta így-úgy választ kaptak, kibővültek még néhányval, mióta kiegészült a gyűjtésem azzal, hogy az elvándoroltak, a mobilizáltak fényképekkel nyomon követhető sorsát is vizsgálhatjuk. Ezek a kérdések: mit hoztak magukkal előző lakóhelyükről, előző életformájukból ezek az emberek? Igazolható-e, hogy a valami oknál fogva legkönnyebben leszakítható emberek, családok az átlagosnál is kevesebb tárgyasult szállal, így fényképpel is kötődtek előző lakóhelyükhöz?

Van-e valami megkülönböztető szerepe, súlya a „régvi világukból” származó emlékeknek itt az új helyen, vagy a beilleszkedést megkönnyítendő, ezek még inkább a háttérbe szorultak? Kimutathatók-e egy lakótelep minden irányból odakerült családi fotóalbumaiban bizonyos törvényszerűségek, levonhatóak-e életmódra, életminőségre vonatkozó következtetések?

Mint népművelőt is érdekel néhány dolog, ezeken a fotós vonatkozásokon túl. Miként lehet lehetőséget teremteni, hogy az ott élő, friss „közösség” tagjai szembesülhessenek saját és házbeli, lépcsőházbeli lakótársaik múltjával, jelenével? Erősíthetik-e az ott élők összetartozás-tudatát, segíthet-e a beilleszkedés nehézségein egy ilyen jellegű eseménysorozat?

...

A családi fotók genealógiája:

A privát (családi) képek sorsa a társadalmi nyilvánosság szempontjából a következőként alakul az általam modellezett folyamatban: A településen (vagy az ott élő emberrel más helyszínen) megtörténik az esemény, mely sok esetben maga a fényképezés, de sok esetben csak az esemény rangját emelő lépés a fényképezés, mint aktus. Ez a szűkebb-tágabb nyilvánosság előtt zajlik, tehát része annak a közösség kollektív tudatának, melybe az illető személy vagy család tartozik. A fényképezés eredményeként létrejövő kép bekerül a családi albumba, ahol elveszti azt a fajta közösségi környezetét, melyet készültekor még bírt. Az albumokba kerülő fénykép egyfajta belső, családi szervező erő, elv révén része lesz a családi krónikának, beleilleszkedik egy (általában kronológikus) rendbe, gyakran kiegészül feliratokkal, dátumokkal, egyéb kommentárokkal s megkezdí privát életét. Minden családban kialakul egyfajta albumnézegető, képhasználó rituálé, amely részleteiben ugyan különbözhet, de egyben azonos: az otthon falain kívülre sohasem kerül, illetve ha véletlenül igen, abban a pillanatban elveszti minden addig ráruházott értékét, specifikumát.

...

A közösségi eredeztetésű, majd priváttá lett fotók eddig csak véletlenszerűen lehettek ismét köztulajdonná (szellemi értelemben), de a legritkább esetben abban a közegben, melyben létrehozták és őrizték őket.

Az eddig falvakban lefolytatott gyűjtés, valamint a tervezett lakótelepi változata kiemeli ideiglenesen a családi keretből ezeket a fényképeket, a helyszínen összegyűjti a hozzá kapcsolható, a szubjektív történelem körébe tartozó ismereteket, „képtörténeteket”, s újra a közönség elé tárja őket. A fotográfiák ezáltal visszakerülnek ideiglenesen abba a kollektív köztudatba, mely érdekes módon a kép látható jelenléte nélkül is hordozta akár évtizedeken át is a kép születése körüli ismereteket, hogy az ismételt megpillantásával a képnek, ezek megint a felszínre kerüljenek.

(Legintenzívebb élményeim éppen ehhez a mozzanatához fűződnek a gyűjtési, kiállítási folyamatnak, amikor Bagon, Dányban, Galgamácsán, Mogyoródon vagy egyebütt figyelhettem a képekkel szembesülő helybélieket. A felismert (esetleg már rég halott) rokon, barát, a már lebontott ház, templom, iskola, az ötven évvel ezelőtti szüreti mulatságon készült képen önmagát kereső és társait hangosan megnevező néni... ezek nem feledhető pillanatok voltak. S minden bizonnyal valami formában, de a lakótelepi gyűjtésnél is működni fog, előre ki nem számítható módon.

S bár utóbb, a kiállítás végén ismét visszakerülnek eredeti közegükbe ezek a fotók, a családi házak falára, albumokba, szekrényekbe, de ez már nem ugyanaz a priváttá válás, mint a kép születését követő időben, mert könyvben, vándorkiállításon, a képek reprodukcióit őrző gyűjteményben, a lejegyzett történetekben a kép elnyerte ismét, immár véglegesen közösségi funkcióit, részévé lett a közösség kollektív tudatának, kifejezője az együvé tartozásnak, a közös sorsnak, rég eltemetettnek hitt emlékeket emelt ki és tart a felszínen. Nem véletlenül foglalkozom ezzel ennyit. A családi fotók gyűjtését, kutatását csak akkor szabad nagy erővel, szervezeten folytatni, ha világosan látjuk: nem arról van szó, hogy egy-egy család vagy magánszemély birtokában lévő érdektelen, személyes töltésű képeket nézegetünk és próbálunk általánosítható következtetéseket levonni, kiállítani, hanem a privát tulajdonban lévő, de közösségi értékeket hordozó fényképeket próbáljuk ismét visszahelyezni a közös vérkeringésbe, a kulturális értékek demokratikus (mert elvileg bárki által hozzáférhető) piacára. Ezzel persze koránt sem akarom azt mondani, hogy a privátfotó kutatás csak ennyiből állna, mert most, a hazai kutatások nagyon kezdeti szakaszában is n+1 számú kutatási terület kínálkozik, de ez a KÖZÖSSÉGI INDÍTTATÁSÚ, PRIVÁTTÁ VÁLÓ, MAJD ÁLTALUNK ISMÉT KÖZTULAJDONBA JUTTATÓ FOLYAMAT JELENTHETI „IDEOLOGIAI ALAPJÁT”.

...

A befejezett fotós falutörténeti gyűjtés a gödöllői járásban: (1982– 85)

Szükségesnek tartom ismertetni az eddigi eredményeket, hogy látható legyen megvalósíthatósága, tanulságai.

Egyes településeken, városokban a mi kísérletünket megelőzően is folyt már a régi fényképek összegyűjtése, más-más célra, de leggyakrabban ünnepekhez kötődően, a faluvá, várossá nyilvánítás valahányadik évfordulóján, április 4-én stb. Ezek jól, kevésbé jól sikerültek, hatásuk elenyésző vagy jelentős volt... Egyben azonban lényegében különböztek a gödöllői módszertől: megmaradtak a helyi kereteken belül, nem alkottak összefüggő rendszert, nem vizsgálták, anyaguk miként viszonyul szűkebb-tágabb környezetük hasonló képeihez. Az általam leírt gyűjtés egy közigazgatásilag és részben földrajzilag, néprajzilag összetartozó terület (az ún. Galgamente) 24 településének mindegyikére kiterjedt, biztosítva ezzel a későbbi összehasonlítások, következtetések, részletesebb vizsgálatok lehetőségét.

A következő falvakban folyt gyűjtés nagyjából egyidőben, kb. egy évnyi szóródással: Aszód, Bag, Csömör, Dány, Domony, Erdőkertes, Galgahévíz, Galgamácsa, Gödöllő, Hévízgyörk, Iklad, Isaszeg, Kartal,

Kerepestarcsa, Mogyoród, Nagytarcsa, Pécel, Szada, Tura, Vácszentlászló, Valkó, Veresegyház, Verseg, Zsámbok.

A munkamenet vázlata:

- 1982 nyarán gyűjtés és kiállítás Gödöllő a családi albumokban címmel,
- 1983 április: megjelent a Kísérlet a fotós falutörténeti gyűjtés módszertanának kidolgozására című tanulmány, mely a további munka alapjául szolgált.
- 1983 június: fotós falutörténeti gyűjtőtábor Szadán, ahol mód nyílt az egész folyamat tíz nap alatti modellezésére.
- 1983 július–szeptember: a járási gyűjtést előkészítő munkák,
- 1983 december–1984 január: Családi fotók a gödöllői járásból (kiállítás Gödöllőn)
- Valamennyi képről reprodukció, az eredetik vissza a tulajdonosoknak.
- Válogatás, nagytítás, a vándorkiállítás összeállítása és vándoroltatása a falvakban (1985–86)
- A legjobb képekből Képeskönyv kiadása 1000 példányban, mely az egyes falvak támogatásával jelent meg, 1985 októberében.

Részenkénti elemzés:

A gödöllői gyűjtés: A gyűjtés – az előbb vázolt rendszerében – előzmények nélküli volt ugyan, de Gödöllőn tulajdonképpen minden feltétel adott volt:

Az akkor alig egy éve megépült és igazi helyét, szerepét akkortájt megtaláló művelődési központ megfelelő szellemi, anyagi, technikai hátteret biztosított.

A fotótörténet magyar vonatkozásaival akkor már évek óta foglalkoztam, így nem kellett külső szakembereket bevonni. Gödöllő városa különösen gazdag képanyagot ígért, mert történelme, az ott élt vagy megfordult emberek jól mutatták mainál sokkal jelentősebb voltát. Feltételezésem szerint (s ez volt a helyi munkát közvetlenül motiváló hipotézis), bármely településen az ott élő családok birtokában lévő fényképalbumok, fényképek segítségével összeállítható a hely utolsó 100–120 évének helytörténete, művelődéstörténete. (Persze egyéb forrásokkal kiegészítve+) Nagyon óvatos becsléssel is feltételezhető, hogy ma nincs olyan magyar család, ahol ne lenne 50–100 kép magáról, utazásairól, ismeretségi, rokoni köréről. Ezt, ha megszorozzuk a vizsgált hely lélekszámával, hozzávetőleges adatokat nyerünk az összegyűjthető fényképek számáról. (Családonként átlag négy embert véve.) Nem valószínű, hogy valaha is elvégezhető lenne egy teljes körű, minden család minden képére kiterjedő vizsgálat, de igazából talán szükség sincs rá, mert helytálló következtetések a szociológia, statisztika és más tudományágak módszereivel kisebb mintákból is levonhatók.

Gödöllő potenciális „fotóvagyon” 4–800 ezer kép lehet. Ebből összegyűjtöttem 2300 darabot.

Nagyobb blokkok a kiállításból:

- A gödöllői fényképészipar története (Több császári és királyi udvari fényképész dolgozott a városban, miután 1867-től a királyi pár rezidenciája volt nyaranként a kastély).

- A Gödöllőn egyszer-többször megfordult fényképészek alkotásainak bemutatása.

- A helyi amatőr fényképészek munkáiból válogatott fényképek.

- A gödöllői személyekhez, eseményekhez kötődő fotók.

- Családi fotók (egész családfákat lehetett kirakni a több generációt megörökítő fényképekből).

A kiállítás szerves tartozéka volt az a harminc kazetta, melyeken a képek gazdáival, készítőivel (elsődleges tulajdonosok) készített interjúimat lehetett ott helyben hallgatni. A kiállítás a vártnál nagyobb sikert hozott mind a látogatók számában, mind a kiállításon eltöltött idejük, megnyilvánulásaik intenzitása szempontjából. Ám ennél is fontosabbnak bizonyult, hogy sikerült összeszedni, tételesen kidolgozni a felhasználható módszereket, forrásokat, így ebből össze lehetett állítani egy olyan módszertárt, melynek segítségével szélesebb körben, laikusok számára is alkalmazhatóvá lett.

Módszertár:

1983 áprilisára készült el az a negyven oldalas nyomtatott füzet, mely a legfontosabb elméleti kérdések tisztázása után részletesen leírta, hogy kik gyűjtsenek, mit, milyen módszerekkel, továbbá tartalmazta a feldolgozás, kiállítás módjait, s az ezek után következő mozzanatokat. (Elsősorban azoknak a helyi gyűjtőknek készült, akik pusztán ügy- vagy településük iránti szeretetből, mindenféle szakirányú képzettség nélkül álltak az ügy mellé. Ismertetem az akkori módszertár vázlatos felépítését, mert gyakorlatilag a lakótelepi gyűjtés esetén sem kell a már bevált, begyakorlott fázisokat, lépéseket elhagyni.

A módszertár felépítése:

1. A fotós művelődés- és falutörténeti gyűjtés célja
2. A gyűjtés és kiállítás szakaszai:
 - 2.1 Előkészületek (főleg szervezési jellegű kérdések)
 - 2.2 Az anyaggyűjtés módjai
 - 2.3 A válogatás szempontjai
 - 2.4 A feldolgozás szakaszai
 - 2.5 A kiállítás
3. A források felhasználása, mely a gyűjtés során használatba kerülhet (írott, íratlan, tárgyi és a többféle forrást egyesítő)
4. Az alkalmazható módszerek (írásos, szóbeli, összetett és gyűjtő módszerek)
5. A szervezés, tájékoztatás formái (a formális és informális csatornák használati szabályai)
6. Kérdőívkészítés
7. A fényképek azonosítása
8. Az adatlap és használta
9. A településről készíthető fotótörténeti tanulmány egy lehetséges modellje.

A módszertár annyi példányban készült, hogy a húszt faluban elegendő legyen.

Utólag megállapítható, hogy a felkínálnál lényegesen kevesebb forrást és módszert használtak fel, de ennek ellenére szükséges volt, mert a bőséges kínálatból minden település és minden gyűjtő a saját lehetőségeihez, érdeklődéséhez mérten választott.

Fotós falutörténeti tábor Szadán

Amikor elkészült a módszertár, annak kipróbálására az év nyarán egy kéthetes gyűjtőtábort szerveztünk. Koncentráltan, az egész folyamatot felgyorsítva, elvégeztük a gyűjtéstől a feldolgozást, kiállítástól a reprobálás utáni visszaadásig valamennyi fázist, bizonyítva a teóriánk használhatóságát s mintát adva a következő településeknek. Főleg gimnazistákból, néhány felnőttből állt a tábor. Az első két nap egyre szűkülő körben jártuk körül előadásokkal a témát. Az 1848-tól napjainkig tartó történelmi folyamattal kezdtük, az ún. nagy történelem eseményeivel. Ugyanez időszak művelődéstörténete, a település helytörténete, majd a fotótörténet azonos időszakainak ismertetése következett. Utoljára maradt a gyűjtés szempontjainak, módszereinek az átadása.

A gyűjtés során 80 családot kerestünk fel. Előtte egy héttel már ki volt plakátozva a gyűjtés a faluban, s mindenféle közösségi hírforrásokon keresztül kértük a helybeliek segítségét. A gyűjtés adatlapok segítségével folyt, párhuzamosan készültek a magnós interjúk és a helyszíni felvételek is. (Többen a tisztaszobából akasztották le a kiállítás idejére a féltve őrzött családi fotográfiákat.) A begyűjtött képeket csoportosítottuk, megállapítottuk, milyen belső törvényszerűségeket rejt az anyag, hogy ne kelljen külső szempontokkal megérőszakolnunk az anyagot. Ekkor került sor a szelektálásra, válogatásra is. (Csak kevés kép maradt ki technikai vagy tartalmi elégtelenség miatt.) A legtöbb kép a helybeliek mindennapjairól tudósított.

...

Ezért volt feltűnően sok kép a disznókkal, lovukkal, tehenükkel, aprójószágukkal együtt lefényképezett gazdákról, a tiszta udvar, rendes ház mozgalmát meglovagoló, dilettáns fényképekből. Ismerős az alap-helyzet, mert mindenki ott örököst meg magát, ahol valami büszkeségre lát okot, a nyaralója, kocsija, báránója mellett... A Szadán fellelhető legkorábbi képek az 1890-es évekből származtak. Persze jócskán akadnak az emberi élet sorsfordulóit, ünnepi eseményeit dokumentáló fényképek is, esküvőkről, katonaságról, keresztelőről, temetésről...

A képekből részben időrend szerint, részben tematikai egységek alapján tablót készítettünk, s gondosan installálva állítottuk ki a helyi művelődési ház nagytermében.

...

A látogatók sok örömet szereztek nekünk, ahogy figyeltük önfeledt magukra csodálkozásukat. Életük egy-egy részét látták viszont a tablón, eredeti környezetükből kiemelve, kellően megtisztelt formában, s ez nagyfokú érzelmi azonosulást váltott ki belőlük. Két nap múlva a kiállítást szétszedtük, minden darabjáról az adatlappal megegyező sorszámú reprodukciót készítettünk, majd az eredeti képeket, tárgyakat visszavittük tulajdonosaiknak.

A tábor mint forma, bebizonyította életképességét s biztossá tette, hogy hasonló formában neki lehet kezdeni a járás többi falujában is a gyűjtéshez.

A fotós falutörténeti gyűjtőtábor pedig precíz előkészítéssel, jó táborszervezéssel bárhol megvalósítható önmagában is.

...

Természetesen az általam követett sorrend csak egy a lehetséges választások közül.

A legrégebben készült színezett talbotípiá 1860 körüli, s szép számmal kerültek elő fotótörténetileg, kultúrhistoriailag-vizuális antropológiailag is értékelhető képek. Azonban elmondható, hogy ennek a vizsgálatorozatnak nem is az eredménye, hanem a folyamata volt a fontosabb. Az akció, mely bebizonyította (elsőként akkor Magyarországon), hogy létezik minden településen, minden házban a családi (privát) fényképek által létrehozott és fenntartott szubjektív történelem, s ezek a képek, információk viszonylag kevés pénzzel, hivatalos források igénybevétele nélkül is összegyűjthetők. S ha módot adunk a visszacsatolásra, az eredeti közegben való bemutatásra, akkor az a csoport, ahonnan előkerült ez az anyag, újra hasznosítja, magáévá teszi, felhasználja csoport-tudatának, identitásának erősítésére. A lakótelepen megindítandó gyűjtés ettől szemléletében, folyamatában alig tér el. A kidolgozott módszerek, a feltárt források minden további nélkül ismét alkalmazhatók, ebben a nagyon eltérő közegben is. Lényegi módosulás csak a talált anyag kezelésében, a vizsgálat céljának meghatározásában, a prekoncepció kialakításában van. Ismertetem még az általam végzett gyűjtés utóéletét s aztán próbálok a lakótelep nyújtotta speciális szempontokra kitérni. Azért éreztem szükségesnek a már lefolytatott folyamat ennyire részletes ismertetését, mert ezek adoptálhatók, a helyi viszonyokra minden további nélkül alkalmazhatók s a legfontosabb, hogy mindenki, aki részt vesz a további gyűjtésben, legyen az szervező, gyűjtő vagy a fotográfiákat kölcsönző személy, pontosan lássa a folyamat jellegét, tágabb összefüggéseit is.

...

A folytatás lehetőségei:

- Elvégezhető egy település teljes körű, minden családra, egyénre kiterjedő vizsgálata. Ekkor a számszerű eredmények, az összegyűlt fényképek statisztikai, kulturanropológiai vizsgálata, bizonyos szociológiai következtetések levonása válna lehetségessé.

- Több település (vagy egy néprajzi, tájegységi körzet) tematikus anyagának összegyűjtése. Példa lehet rá mondjuk a két világháború közti kulturális jellegű szervezetek képeinek vizsgálata (Kalot, Kalász, Soli deo Gloria, cserkész, levente...)

- Rétegvizsgálatok (például csak az iparosok, kereskedők fotóanyagainak feldolgozása, s esetleges összehasonlítása más települések hasonló rétegeivel vagy ugyanazon település más rétegeiből vett mintákkal).

- Az egy-egy területen működött hivatásos fényképész (vagy amatőr) életművének összegyűjtése.

- Más jellegű (nem falusias) települések fotóanyagának feltérképezése. Így szerepelhetnének itt a tanya, kisvárosok, ipari centrumok, s ebben az esetben pl. a lakótelepek népességének fotóin keresztül történő vizsgálata. Minden esetben más és más céltételezés, hipotézis kialakítása szükséges!

Lehetséges hipotézisek, melyek igazolása (vagy elvetése) a vizsgálat célja:

- Érdekes kérdés, hogy a lakótelepekre költözött embereket milyen viszony fűzi múltjukhoz, az azokat megszemélyesítő tárgyakhoz (jelen esetben a fényképekhez). Itt vizsgálni kell, hogy hol helyezkedik el a lakáson belül a képek zöme, számszerűségükben mit mutatnak, hogyan viszonyul a régi (hozott) képek és a már új helyen készültek aránya egymáshoz, a különböző generációhoz tartozó családtagok mennyire eltérően gondolkoznak, viselkednek ezekkel, illetve ha nincs vagy feltűnően kevés a képek száma, akkor mi történt velük...

- Vizsgálható, hogy a képek hordoznak-e valami általánosíthatót abban a kérdésben, hogy a lakótelepre költözők önként választották-e ezt az életmódbeli váltást, vagy rákényszerítették erre őket (pl. szanálással, lakóhely kijelöléssel...) Talán felfedezhető, hogy a mobilizációt önként választók, akiknek ez feltétlen előrelépést, pozitív irányú változást jelent, azok kevésbé kötődnek az eldobott múltjukhoz, régi környezetükhöz, mint azok akiknek önszántukból eszükbe sem jutott ez a lépés, s ez a fényképek számában, kezelésmódjában, megbecsülésében is tükröződhet...

- Összehasonlítható (esetleg) egy-egy azonos lélekszámú lakótelepi egység (pl. háztömb) és a közvetlenül mellette megmaradt hagyományos település-struktúrájú városrész a családi fényképek alapján...

- Megválaszolásra váró kérdés az is, hogy a lakótelepen tapasztalható, számtalan forrásból tudható eltávolodás, elidegenedés, behúzóadás, elmagányosodás folyamata fékezhető vagy időlegesen megállítható-e egy ilyen, a legintimebb szférát érintő, de formájánál fogva mégis közösségi tettel?

...

- Olyan vizuális bázisa is lehet ez a gyűjtés-feldolgozás-kiállítás- archiválás az ezután következő szociológiai kutatásoknak, mely a kérdőív, interjú, statisztikai elemzés stb. módszereken túli megerősítéseket, ellenvéleményeket tükrözheti...

- Nem elhanyagolható szempontként fotótörténeti értékeket is a napvilágra hozhat...

- Egy eddig még nem próbált forma segítségével ismét a lakótelepeken lakók problémáira lehetne irányítani a lankadó félben lévő társadalmi odafigyelést...

Ezekon kívül még számtalan megközelítés, feltételezés lesz lehetséges, tulajdonképpen annyi, ahány szakember - kellő empátiával - közeledik a témához.

Megpróbálom a továbbiakban összefoglalni mindazokat a forrásokat, módszereket, melyek a lakótelepi fotós múltkutatás során alkalmazhatók:

A módszerek lehetnek: egyéni, csoportos, intézményi keretekben alkalmazhatók.

Az anyaggyűjtést segítő módszerek: (Zárójelben megjegyzem, hogy a most felsorolásra kerülő módszerek csak „étlapként” szolgálnak, minden gyűjtő azt és annyit használ fel belőle, amennyit a helyi sajátosságok, lehetőségei engednek.)

Írásos:

1. Visszaemlékezések kérése írásban (irányított emlékezés) A kiválasztott embereknek olyan szempontokat adni, melyek segítik térbe - és időbe helyezni a gyűjtött fényképeket. Ezek vonatkozhatnak az előző lakhelyükre, életmódjukra, a költözés okaira, körülményeire...

2. Térkép készítése, melyen a különböző helyekről érkezett és most együtt lakó emberek útját követhetjük nyomon. (Ez egyébként a majdani kiállítás során is jól használható lesz!)

3. A lakótelep kialakulásával, növekedésével kapcsolatos sajtótermékek, kiadványok.

4. Helytörténetírói, krónikaírói pályázatra meghirdetni a téma egyes részterületeit. (így egy már meglévő, működő szervezeti formához lehet kapcsolni ezt is.)

5. A képek gyűjtése során előkerülő történetek, információk feljegyzése. Minden kép csak az adataival, történetével együtt forrásértékű!!!

Szóbeli módszerek:

1. Interjú (hangfelvétel) Megkezdése előtt beszéljük meg az interjú formáját, a minket érdeklő kérdéseket, hogy a lehető legkevesebbet kelljen közbekérdoznünk. A beszélgetés mindig a kérdezett adatainak felvételével induljon, mondja be nevét, lakhelyét, korát, a kérdező pedig a beszélgetés időpontját, helyét és a saját nevét. (Ezek a mindenkori azonosításhoz elengedhetetlenek.) A kérdések vonatkozhatnak a gyűjtött képekre és azon keresztül a képtulajdonos életútjára, vagy lehet egy megszokott életút interjú, ami utólag értékelhető, a képek ismeretében.

2. Felhasználhatjuk a valamilyen szinten csoportba, közösségbe rendeződött embereket, azaz ha működik valahol klub, közösségi helyiség stb., akkor ott szabadabban nyilatkoznak meg az emberek.

3. Felkereshetjük az egykor a lakótelepen élt, de onnan tovább költözött embereket. Itt nagyon érdekes vizsgálni, hogy milyen indítékok alapján, felfelé vagy visszafelé mobilizálódott. maradtak-e lakótelepi korszakából képek, dokumentumok, történetek?

4. Célravezetőnek látszik az iskolás korúak megnyerése. Egy-egy - a tanár útján - aktivizált osztály szinte az egész folyamatot képes végigcsinálni. A gyűjtés maga a tantervbe is beiktatható, kapcsolható egyes tantárgyakhoz.

5. Amennyiben nem tudjuk szervezési, anyagi vagy egyéb okokból az egész lakótelep, vagy annak egy nagyobb egységének teljes körű gyűjtését elvégezni, úgy biztosítani kell, hogy a folyamat bármikor folytatható, szervesen kapcsolható legyen a valamikori teljeshez. Ebben az esetben próbáljuk meg pl. egy család teljes „fotóvagyonát” bemutatni, vagy az azonos helyről, rétegből származók rész-gyűjtését elvégezni.

6. Célszerűnek látszik a helyi társadalmi, kulturális élet meglévő formáihoz kapcsolni a gyűjtést. Használjuk fel a helyi nyilvánosság összes csatornáját, az esetleg meglévő kábeltévétől kezdve a helyi újsáig, a tanácstag, vöröskeresztes, népfrontos stb. szervezeti formákat. (Mindegyikből próbáljunk csak annyi hasznot húzni amennyit lehet.)

7. Eredményes lehet, ha a gyűjtés megkezdése előtt összeállítjuk azok névsorát, akik segítségünkre lehetnek akár úgy, hogy személyesen segítenek, akár úgy, hogy nagy anyaguk lehet. A velük való beszélgetés során valószínűleg újabb nevekhez jutunk, s így a lavinaelv szerint szélesedik azok köre, akit felkereshetünk.

8. Fontosnak tűnik, hogy még a gyűjtés megkezdése előtt hozzuk tudtára mindenkinek, hogy mit tervezünk. Minél szélesebb kört tudunk megmozgatni, annál garantáltabb a siker. A közönség tájékoztatásának formái: hirdetés (faliújságon, hirdetőtáblán, liftben... (plakát, meghívó, szórólap, stencilezett ismertető, más intézmény programfüzete, újsághír, hirdetés, megállítótábla forgalmas helyen, kiállítás-előzetes (néhány kép, tárgy valamelyik kirakatban elhelyezve, megfelelő propagandának tűnik.) Egyéni beszélgetések, személyes kapcsolatok felhasználása, szóbeli bejelentés valamilyen más jellegű összejöveten, esetleg működő hangosbemondó, üzemi, kollégiumi, iskolai rádió, az említett kábeltévé, aktívák, pletyka, szóbeszéd (informális csatornák), postás, díjbeszedő, újságkihordó, közértes, kocsmáros...

9. Mit gyűjtsünk?

- Családi fényképeket, függetlenül attól, mikor készült, mit ábrázol, milyen állapotban van, mekkora méretű stb. A képek fontosságukat csak részben hordozzák önmagukban, jelentéktelennek tűnő fotográfiák nyerhetnek különös jelentőséget egy szakértő kezében, avagy az összegyűlt többi képhez való viszonyában. Ezért ismétlem meg, hogy lehetőség szerint minden fotót gyűjtsünk össze egy-egy helyen, legfeljebb az ismétlődéseket, a lényegtelen eltérést mutató ariánsokat ne kérjük kölcsön. Később részletesen foglalkozom majd vele, de nem árt itt is megjegyezni, hogy minden kép hátára ceruzával sorszámot írunk s ugyanezt a számot kapja az adatlap is, melynek pontos kitöltése a helyszínen minden további munka alapfeltétele! A képek készülhetnek papírra, fémlemezre, üvegre, porcelánra, textilre, lehetnek színesek, színezettek, fekete-fehérek, lehetnek önmagukban vagy többedmagukkal keretben (ez esetben nem szabad szétszedni őket, hanem az egész egy adatlapot kell kapjon, amin részletezni kell balról jobbra az eltérő képeket), vagy szőlőban, vagy családi albumba beragasztva. (Ilyenkor a helyes eljárás: az album kap egy adatlapot, majd oldalanként balról jobbra ismertetni az adatlapokon a fényképeket.)

- Negatívokat, ami lehet: üveglemez, celluloid, papír alapanyagú, egyes lemez vagy tekercs formájú. Az adatokkal ugyanúgy kell bánnunk, mint a fényképek esetében. Itt fontos szabály, hogy azonnal készítsünk másolatot a negatívról s azt forgassuk, ne az eredetit.

- Fényképet és a hozzá tartozó negatívot. Így a legteljesebb az általunk gyűjtött dokumentum.

- Alkalmazott, felhasznált képeket. Könyvbe ragasztott, tányéron, medálon, egyéb helyeken található fényképek. Az eljárás a családi fotónál ismertetettel azonos, de fel kell tüntetni a hordozót és annak esetleges külön történetét is.

- Sztereo képeket nézővel együtt.

- Diapozitívek

- Személyes vonatkozású képeslapok. Itt jegyzem meg, hogy a fotóknál, képeslapoknál is, nem csak a képes oldal az érdekes, hanem a hátoldal is. Régi képek verzióin a fényképészek hirdetései, a tulajdonosok dedikációi, utólagos ráírások jelenthetnek értéket, de ugyanígy a képre ráírt szövegek is érdekessé tehetnek egy képet. Begyűjthetünk egy-egy régi fényképezőgépet a tartozékaival együtt. Itt is nagyon fontos, hogy a történet kísérje a tárgyat.

- Albumokat, fényképtartókat, kereteket, fényképek elhelyezésére szolgáló installációkat...

- Sajtótermékeket, mely az illető családdal, az egykori vagy mostani településsel kapcsolatos.

- Információkat, visszaemlékezéseket, hangfelvételeket...

- Tárgyakat, melyek a család történetét képesek dokumentálni.

A fényképek azonosítása:

A felvételeken levő dolgok, események, személyek sok mindent elárulhatnak egy képről, de ez csak töredéke az egésznek. Minél több az információnk egy-egy képről, tárgyról, annál nagyobb számú a kapcsolódási pontok száma, amelyeken keresztül egy fotó érdekessé válhat. Itt utalok vissza az előző részben a szubjektív történelemről és az elsődleges fényképtulajdonos közvetlen ismereteiről írottakra. Az alábbiakban ismertetett adatlap-séma stenciles sokszorosítás útján készülhet. Fel kell mérnünk az általunk végzendő gyűjtés teljes körét, s annak megfelelően kell a készülő adatlapok számát megállapítani. Egy-egy családra átlag ötven adatlapot számoljunk. Ebből minden gyűjtő kapjon elegendő mennyiséget, s már előre számozzuk be az adatlapokat, hogy majd az kerüljön a gyűjtendő kép hátuljára. Így elkerülhetjük, hogy véletlenül azonos számú képek és adatlapok készüljenek. Az adatlap tartalmaz olyan rovatokat, amit helyben, a gyűjtés, beszélgetés során kell kitölteni és olyanokat, melyek utólag, a családtól való távozás után is kitölthetők. Nagyon lényeges dolog, hogy a gyűjtést vezető, koordináló személyek közül egy ember mindig, minden gyűjtés után vegye át a képeket az adatlapokkal együtt s még a gyűjtő jelenlétében ellenőrizze a számbeli megfeleléseket és az esetleg hiányzó információkat.

Közösségi Kapcsolat Alapítvány
Budapest, 2009. augusztus

Szerkesztette Huszerl József

Tördelés i&i Kulturális Informatikai és Innovációs Kft.

Olvasószerkesztő Radnai Johanna

Tördelőszerkesztő Príma Viktória

Nyomás Bogárd és Vidéke Nyomda

